

Самойленко В.А.
(Дніпродзержинськ)

Поетика заголовку та проблемно-тематичний комплекс роману Генрі Четтла “Пірс Простак”

“Пірс Простак: сім років служби підмайстра” (“Piers Plainness: Seven Years Prenticeship”, 1595) цілком правомірно вважається найзначнішим твором Генрі Четтла - одного з так званих *university wits*, - творча спадщина якого мало вивчена зарубіжними фахівцями і практично зовсім не досліджувалася вітчизняними вченими. Згадки про єдиний, але доволі унікальний у своєму роді роман англійського пізньоренесансного автора, чия літературна діяльність припала на період “могутнього творчого бродіння, що охопило всю країну”¹, можна зустріти в дослідженнях Ф.Манна, Л.Райта, Е.Бейкера, Д.Вінні, Л.Ешлі, Д.Морголіса, П.Селзмена². Більш детальна характеристика четтлового твору наводиться в книзі В.Девіса “Ідея та дія в елизаветинській прозі” (1969)³.

До 80-х років у вітчизняному літературознавстві “Пірс Простак”, як, до речі, й інші твори письменника-єлизаветинця, навіть не згадувались. Тож, звісно, ані його проза, ані його п’єси у нас ніколи не перекладалися і не вивчалися. Лише в другій половині 80-х років з’явилися дослідження Л.Привалової⁴, де аналізувався роман Четтла. Це, певною мірою, стимулювало зростання інтересу до творчої спадщини цього пізньоренесансного автора та сприяло введенню його імені у науковий обіг.

Назва роману Г.Четтла складається з двох частин, що в ті часи було явищем досить типовим. В першу її частину винесено англійське чоловіче ім’я, яке супроводжується оціночною характеристикою, що виражається “значущим” словом – “Простак”. Очевидно, що у цьому заголовку даного роману перегукується з назвами творів Т.Делоні – “Пірс Безгрошовий” (1592) та “Безталанний мандрівник, або життя Джека Вілтона” (1593). Така конкретність та явна визначеність характеристики головного героя наводить на думку, що домінуючими рисами Пірса мають виступати правдивість, прямотушність,

відкритість, щирість, довірливість та досить критична самооцінка. З цього приводу Л.Привалова зазначає: “Уже сам вибір імені героя “сигналізує” про те, що образ Пірса осмислений у руслі леглендівського впливу”⁵. Дослідниця, очевидно, має на увазі головного персонажа алегоричної поеми Вільяма Ленгленда “Видіння Петру Орачеві” (1367), де Петро Орач виступає шукачем Істини та її проповідником. “Він знає, де знаходиться Істина, - пише про леглендівського героя Б.Пуришев, - бо слугує їй протягом багатьох років”⁶.

Відзначимо, що у четтловому романі читачеві неодноразово пропонується самохарактеристика героя, яка певним чином доповнює і робить більш рельєфним закладений у назві стереотип сприйняття (наприклад, “у мене просте ім’я і проста натура”, “моя нетямущість”, “для себе я не старався”, “я нічого не розумів у цьому всьому”, я й сам міг би служити при будь-якому дворі, але через свою простоту я вважав це надто хитромудрим”⁷).

Слід також підкреслити, що згадана “номінаційна” традиція, що превалювала в поезиці заголовків творів письменників-елизаветинців, була властива як “високим”, так і “низьким” жанровим модифікаціям роману. Чоловіче ім’я, приміром, фігурує в назвах багатьох відомих творів: “Евфуес: Анатомія розуму” (1578) та “Евфуес і його Англія” (1580) Джона Лілі, “Зелото. Джерело слави” (1580) Ентоні Манді, “Пандосто. Тріумф часу” (1588) Роберта Гріна, та ін. Отже, введення “значущого” імені в структуру двокомпонентного заголовку - один з важливих моментів тогочасної романічної поезики.

В 90-ті роки XVI століття письменники, які репрезентували “низову” лінію жанру, намагалися подолати умовності, притаманні романічним зразкам “високої” поезики. Даючи своїм персонажам англійські імена і вже в заголовку точно визначаючи рід їхньої діяльності та вводячи до назв суто англійські топоніми, автори тим самим посилювали національний колорит власних творів. Найбільш яскраво це простежується, наприклад, в заголовках романів Томаса Делоні про суконників: “Найприємніша та найчарівніша історія Джона Вінчкомба, якого ще називали Джеком з Ньюбері” (1597) та “Томас із Редінга, або шостий шановний йомен з Заходу” (1600).

Очевидно, що й Четтл іде в руслі цієї традиції, коли дає головному герою “значуще” англійське ім’я, відмовляючись від усталеної у “високому” романі традиції добору екзотичних грецьких та римських імен (як це було, наприклад, у вже згаданих вище романах Д.Лілі, Р.Гріна, Е.Манді, “Розалінді. Золотій спадщині Евфуеса” (1590) Т.Лоджа, “Орнатусі та Артезії” (1595) Е.Форда та ін.).

Автор “Пірс простака” не тільки дає своєму героєві “значуще” ім’я, але й наділяє його конкретним ремеслом, на що вказує друга частина заголовку: “сім років служби підмайстра”. Цікаво, що на відміну від назв “високих” романів ця частина не є метафорично-інтригуючою, вона лише характеризує темпоризований соціальний статус персонажа. Слід підкреслити, що аналогічною виявляється і поетика заголовків вище згаданих романів про суконників, автор яких не тільки використовує досвід Четтла, але й до певної міри доповнює його. Відомо, що метою Т.Делоні було уславлення досить впливового стану суконників, і він намагався передати саме місцевий колорит, зобразити конкретику англійської соціальної дійсності. Четтл же розглядав проблему у більш широкому етичному плані: Пірс Простак його цікавив, насамперед, як певний етико-психологічний тип особистості.

В пролозі роману головний герой розповідає, що він сім років служив підмайстром у Фракії та на Криті, працюючи у багатьох господарів. Тобто, у виборі місця дії Четтл залишається вірним традиції “високої” лінії жанру: переміщення з однієї країни до іншої відбувається в руслі екзотизації простору. Своєрідність логіки жанрового мислення автора зумовлює оригінальне маньєристичне поєднання “античного” екзотичного художнього простору з життєвими перипетіями героя, що має низький соціальний статус. Інакше кажучи, письменник намагається поєднати тенденції як “високого”, так і “низького” різновидів романного жанру.

Як відомо, персонажі романів “низової” лінії, з притаманними їм практицизмом та прагматичною оцінкою дійсності, занурені в світ побутової повсякденності. Одні з них набувають досвіду протистояння тим життєвим негараздам, що випали на їхню долю (приміром, герої романів Р.Гріна, Т.Неша, Т.Делоні), а інші, наприклад такі, як четтлів Пірс, виконують

роль споглядачів, “очевидців” життя злочинницького світу. На думку В.Девіса, домінуючою в романі Четтла, що змальовує “світ соціально та економічно розколотим”, виявляється суспільно-станова характеристика персонажів - важливий елемент системи “низького” роману⁸. Втім, думається, що для Четтла аспект етико-психологічний був не менш суттєвим, ніж соціальний.

Автор відводить підмайстрові роль мудрого та старанного слуги, який в житті здебільше пливе за течією, хоча й не позбавлений бажання дещо змінити. Проте, високі моральні засади, відвертість, чесність та неприйняття пристосовництва призводять до того, що, міняючи господаря, герой щоразу все нижче спускається по сходинках життєвого успіху. Згадані риси Пірса, які аж ніяк не властиві персонажам пікарескної або “шахрайської” літератури, роблять його несхожим на таких героїв, як Ласарільо (“Життя Ласарільо з Тормесу”, 1554), Гусман (“Гусман де Альфараче”, 1599-1604, М.Алемана) чи Паблос (“Історія життя пройдисвіта на ім’я Паблос”, 1606, Ф. Де Кеведо).

Хоча Четтл і орієнтується на досвід іспанської пікарескної літератури, проте в саму структуру роману він вносить суттєві зміни і корективи. Так, його герой, почавши свою кар’єру пажем при дворі та згодом змінивши кілька господарів, чий статус в соціальній ієрархії був щоразу нижчим (придворні короля, маклер та торговець поношеними речами, лихвар, спокусниця), в кінці повіствування з радістю йде на службу до пастуха. Цій роботі, як зазначає один з героїв роману, притаманна гармонійність: “В житті пастуха знаходиться місце і спокою, і відпочинку”⁹. Помітно, що Четтл досить схвально сприймає ідеал пасторального “відпочивання” та душевного спокою, хоча, щоправда, кінцевий соціальний статус, який дозволяє Пірсові віддалитися від світу конфліктів, чвар та негараздів, можна радше назвати пастушим, аніж пасторальним. Цей пастуший світ - саме той ренесансний ідеал життя на лоні природи, про який Л.Брагіна написала так: “Сільське життя приваблює атмосферою фізичного та морального здоров’я, чому значною мірою сприяє й краса навколишньої природи”¹⁰. Але, на відміну від героїв пасторальних романів, Пірс Простак - не закоханий пастух, а трудівник, що дійсно виконує обов’язки вівчаря.

Протягом всього повіствування головні психологічні риси центрального персонажа четтлового роману - простодушного шукача правди - залишаються незмінними: життєвий досвід не змінює Простака, а лише зміцнює його негативне ставлення до аморальної дійсності. Стосовно іспанського пікаро Л.Пастушенко якось зазначила, що “Ласарільо, як людині перехідної від Середньовіччя до Відродження епохи, потрібен був господар”¹¹. Пірс також ще має потребу в господареві, але повна залежність його вже не влаштовує. Небажання цілком залежати від господаря лише посилює несприйняття героєм навколишнього світу.

Історія служіння Пірса Простака, який пройшов “школу життя”, що складалася з шерехи незліченних лих та негараздів, містить в собі елементи, притаманні романові виховання, в якому “ліричне начало переважає епічне” та превалює “ідея учнівства у життя”¹². Щоправда, твір Г.Четтла до жанрового типу романів виховання зарахований бути не може. Можна погодитись з Л.Потьомкіною, яка стверджує, що англійській ренесансній романістиці, принципово багатоскладовій за внутрішньою природою, не варто і недоцільно давати однозначну дефініцію, до того ж запозичену з жанрових модифікацій більш пізнього історико-літературного періоду¹³.

“Високим” героям елизаветинського роману (наприклад, Евфуесу та Філавту в романі Д.Лілі) властиві потяг до знань, прагнення свободи, розуміння великої цінності дружби та інших людських уподобань. Ці герої наділені аналітичним складом розуму, що чималою мірою сприяє розвиткові їхнього внутрішнього світу. Саме високий рівень інтелектуалізму й відрізняє “високий” роман від шахрайського (“низького”), де герої мають значно нижчий інтелектуальний рівень і більшою мірою залежать від оточення. Персонаж “високого” роману менше залежить від світу “інших” та різного роду зовнішніх обставин. “Тільки вільна у відношенні до самої себе особистість, не визначена готовими парадигмами поведінки, не обмежена своєю частковістю та малістю, тільки її доблесть. - вважає Л.Баткін, - здатні кинути виклик долі”¹⁴. Однак, і “низькі” герої в елизаветинському романі часом якщо й не кидають виклик долі, то, принаймні, намагаються їй протистояти. Так, четтлів Пірс, наприклад, прагне подолати

фатальне соціальне призначення власного “Я” в структурі суспільства. Він хоче відмовитись від остогидлої кар’єри слуги та від життя в кримінальному світі, чий закони він не визнає.

Факти біографії Простака наведені автором не в ізольованій описовості, а в співвіднесенні з побутовими реаліями тогочасної англійської дійсності. За рахунок цього відбувається посилення соціального аспекту. Четтл змальовує той стан англійського суспільства, про який сама королева казала так: “Зараз повсюди вештається лисяча хитрість, тож навряд чи можна знайти віддану та порядну людину”¹⁵. Історик К.Хейг зазначає, що ті часи в Англії кризові явища спостерігалися у багатьох сферах людської діяльності, економічний розквіт поступився місцем жахливому поєднанню височезних цін на продовольство, зростання смертності, торгівельного застою та суспільної нестабільності¹⁶. Така характеристика, звісно, багато в чому розходиться з традиційними уявленнями про елизаветинський період історії Англії. Але розповідь про події в романі Четтла у цьому відношенні перегукується з думкою історика.

Сім років служіння підмайстром, протягом яких Пірс змінює сімох господарів, співпадають з заведеним у давнину семирічним строком навчання. Тобто реальна деталь індивідуальної долі літературного героя відповідає тогочасним загальноприйнятим нормам. Про власну долю Простак розповідає з сумом та журбою, що, вочевидь, має передати доволі песимістичне світосприйняття героя. Можна погодитись з думкою П.Селзмена, що пірсова історія оповідається в стилі, який є близьким до нешівського та має деяку схожість з історією Джека Вілтона - героя роману “Безталанний мандрівник”¹⁷. Багаторічне безрадісне служіння Простака породжує невдоволення, почуття самотності, тож, врешті-решт, після служби у господарів, що були представниками “злочинницького” дна та уособлювали “кримінальний авантюрний світ періоду його учнівства”, він залишає “великий” світ. Опис пересування героя вниз по соціальних сходинках від королівського двору до суспільного андеграунду дозволяє авторові суттєво розширити соціальну панораму та посилити соціальний критицизм свого твору.

Слід зазначити, що Четтл майстерно використовує алегорії. Так, наприклад, запозичений з англійських мораліте сатиричний збірний алегоричний образ семи смертних гріхів, змальовується ним досить вправно і оригінально. Письменник розширює і поглиблює описи звичаїв та побуту, привносить сатиричний пафос. Сатиричне начало, до речі, разом з елементами крутійського та побутовоописового начал і складають систему цього авантюрно-біографічного роману.

Щоправда наявні у творі Четтла елементи крутійського роману мають дещо інший характер, ніж в іспанській пікаресці. Адже світовідчуття Пірса, чітка визначеність його етичних принципів дисонують з аморалізмом та пристосуванством пікаро. Простак не стільки шукає місце під сонцем, як, наприклад, Ласарільо, скільки прагне знайти таке життя, яке б відповідало його моральним критеріям. “Пірс слугує семи господарям, описування пороків яких дає можливість проводити в домашніх умовах урок розсудливої моралі”¹⁸, -зазначає дослідник Л.Райт. Викривальний пафос четтлового роману, де алегорична емблематичність перегукується з поетикою середньовічної народної сатири, значною мірою формується за рахунок екстенсивної описовості, орієнтованої на алегорію семи смертних гріхів. Д.Вінні зауважує, що “дно” в романі Четтла представляють персонажі, які почерпнуті швидше з алегоричної уяви, ніж з реальної дійсності¹⁹. Та все ж, думається, що автор “Пірса Простака”, створюючи узагальнюючу алегорію, орієнтувався і на літературний прецедент, і на реальні життєві спостереження.

Слід відзначити, що поетика другої частини заголовку роману Т.Делоні “Томас із Редінга, або шостий шановний йомен з Заходу” перегукується з поетикою назви четтлового твору ще й у тому сенсі, що обидва автори-єлизаветинці використовують числа: шість та сім, відповідно. Але у Делоні число “шість” не має будь-якого специфічного забарвлення: воно досить довільне і означає лише кількість суконників. У Четтла ж число “сім” означає реальний строк професійної діяльності, що в тексті роману співвідноситься з класичною алегорією семи смертних гріхів. Закінчивши обов’язкову семирічну службу, Пірс рішуче пориває зі світом, де він перебував протягом семи років, і, як

справжній ренесансний герой, намагається “творити власну долю”, зробившись сільським пастухом.

Конгломеративна структура роману “Пірс Простак” підпорядкована головному тематико-проблемному задуму: основу одногогеройного твору складають події, пов’язані з пошуком нового господаря. При цьому автор створює багатоскладовий художній світ свого роману.

Пасторальна, любовно-авантюрна та “кримінальна” теми формують специфічне романне трисвіття, яке позначається маньєристичною поетикою історій про нескінченні поневіряння та нещастя, що випали на долю головного героя. І в цьому сенсі роман Четтла добре вписується у загальну панораму англійської літератури XVI ст., про яку В.Кожинів сказав, що її неповторна своєрідність полягала, насамперед, у вражаюче сміливому і разом з тим досить органічному сплетінні в одне ціле героїки і сатири, трагедійності і комізму, високого і низького, фантастики і побутовості²⁰.

“Здібний виконувати будь-яку роботу” слуга, що “має чудове почуття гумору”, виявляється сатиричним оглядачем “світу зла і пороку”. Головна ідея роману викладена Четтлом відповідно до принципу чітко фіксованого співвіднесення: “господар” – “порок”. Досвід семирічної служби Простака представлений у вигляді шерехи однотипних ситуацій, в основі яких антитеза: “вірне служіння” – “розчарування”. Такі співвіднесення породжені, вочевидь, маньєристичною естетикою, якій властиве досить активне використання антиномій, антитез, контрастів.

Пірс - не інтелектуал, як, наприклад, Роберто у “Гроші мудрості, що придбаний за мільйон каяття” (1592) Р.Гріна чи Джек у “Безталанному мандрівникові” Т.Неша, не кажучи вже про Евфуса та Філавта - героїв “високого” роману Д.Лілі. Проте він намагається розмірковувати і аналізувати, прагне використати всі можливості свого інтелекту, свою освіченість та набутий життєвий досвід. На відміну від Джека, який байдужий до всього, що відбувається, Пірс завжди співчуває і в міру своїх можливостей намагається впливати на хід подій. Критикуючи оточуючих, він вступає в єдиноборство з навколишнім світом і завжди залишається сам на сам з продажною і жорстокою дійсністю. Пірс - не стільки йолоп, скільки казковий Простак,

що не позбавлений життєвої мудрості, інтуїції та спроможності міркувати.

Дослідник Д.Марголіс слушно зауважує, що четтлів “твір представляє героя без втручання авторської особистості”²¹. Тобто, ми маємо справу з гомодієгетичним повісткуванням, коли оповідач і герой поєднані. Пірс розповідає про цікаві епізоди свого життя і турбота про особисте благо при цьому його не дуже цікавить: заради істини та справедливості він здатний жертвувати власним суспільним положенням і матеріальними інтересами. Вірний життєвим принципам, що зафіксовані його “значущим” ім’ям, цей герой все більше віддаляється від побутових клопотів та все більше розмірковує про моральні цінності буття. Він є своєрідним “блудним сином”, що вийшов із середовища слуг-підмайстрів.

Історія мандрів четтлового “блудного сина” розгортається на фоні широкої панорами англійської дійсності, змальованої напрочуд реалістично. Доцільно звернути увагу на той факт, що саме мандри персонажа дозволяють письменникові викрити вади, притаманні представникам різних соціальних прошарків. Так, скажімо, спілкування Пірса з людьми, наділеними владою (честолюбець Селідон, кровозмісник Регіус), наштотує читача на думку, що сильні світу цього є такими ж підданими Зла та Пороку, як і звичайнісінькі шахраї та пройдисвіти.

Опинившись на самому дні суспільства, в оточенні злочинців та ошуканців, герой роману приречений залишатися одинаком. Шукач правди, Пірс не знаходить розуміння й підтримки і, подібно до грінового Роберто, він змушений страждати через злидні та відчуття власної непотрібності. Відчуваючи безнадійність свого становища, герой виголошує гіркі зізнання, на зразок, “він мене купив”, “мої злидні змусили мене жити поза законом”, “мене продали, як рухоме майно”. Однак, як вже зазначалося, Пірс Простак, врешті-решт, знаходить в собі сили, щоб стати “творцем власної долі”, і в цьому відчутно проступає суто ренесансна віра у потенційні можливості індивіда. Навіть поповнивши лави волоцюг та злидарів, герой не втрачає позитивних духовних якостей і школа життя дає йому черговий корисний урок. У цьому сенсі слушною видається думка російського вченого В.Кожінова: “Повсюдне бродяжництво було своєрідним горнилом, в якому

виплавліялися і абсолютно новий тип особистості, і настільки ж нечувані стосунки індивіда та загалу”²².

Розповідь про закони кримінального світу, яка подається у підкреслено приземленій тональності, нагадує грінові памфлети про конні-кетчерів. Проте, Четтл залишається байдужим до детальних описів техніки ошуканства та переліків крутійських прийомів, якими так захоплювався Роберт Грін²³. “Моральна позиція Четтла в сприйнятті та оцінці кримінального світу, - пише Д.Вінні, - виявляється більш чіткою й визначеною, ніж у Гріна, ... а обурення Четтла щодо підступних маклерів та лихварів не викликає сумнівів”²⁴.

Очевидно, що значною мірою на художнє мислення цього пізньоренесансного автора вплинули тогочасна кримінальна біографія (зокрема, “Передвісник Чорної книги, що розповідає про життя та смерть Неда Брауна” (1592) Р.Гріна) та національна традиція шахрайської прози (а саме, “Співдружність бродяг” (1561) Дж.Оделі, “Застереження або попередження для окаянних, котрих в народі називають бродягами” (1566) Т.Хармана). Орієнтуючись на творчий досвід попередників, Четтл не намагається прикрасити реальність, змальовує правдиві картини життя та побуту англійського суспільства. Однак, слід зауважити, що зображувана у “Пірсі Простаку” дійсність не позбавлена певних умовностей.

Торкаючись у своєму романі теми “батьків та дітей” (наприклад, описуючи стосунки між лихварем Ульпіном та його дочкою Урсулою), Четтл висвітлює складні конфліктні взаємини, що призводять до сумного кінця. Для автора лихвар уособлює Жадібність, а спокусниця Урсула - Обман, і вустами свого героя він виносить пороку етичний вирок: “Одне зло має поглинати інше”. Таким є уявлення Пірса про неминучість краху зла, і в цьому виразно проступають ренесансно-оптимістичні нотки.

Дослідник В.Девіс центральною темою “Пірс Простака” вважає осуд лицемірства. “Четтлова незвичайна, але складна техніка, - пише вчений, - дозволяє йому зобразити світ суцільно лицемірним у своїх спонуках”²⁵. В пролозі роману, а саме, під час бесіди з “корінними” пастухами, Пірс говорить, що вважає людей лицемірами, які знають правду, але приховують її. До такого висновку він прийшов внаслідок багаторічних

спостережень: і державні діячі, і представники злочинного світу, з якими доля зводила Пірса, у своєму житті керувалися лише власними інтересами і досягали успіху лише завдяки незаконним вимаганням, шантажеві та брехливим лестошам.

Пірс вважає, що щирі дружні стосунки можливі лише в пасторальному середовищі, подалі від соціальних конфліктів: очевидно, що автор поділяє ренесансні ілюзії щодо сутності "locus amoenus". Втім, Пірс висловлює сумніви щодо існування справжньої дружби: він зізнається, що за сім років поневірянь не зустрів жодної людини, яка будь-коли мала такого друга, котрий залишався вірним хоча б з десяток днів. Позиція Пірса викликає здивування пастухів, які вважають себе щирими друзями. Саме песимізм героя є психологічним наслідком спілкування слуги з іншими персонажами непасторального світу.

Пастухи сприймають Пірса як дивака ще й тому, що він не цікавиться проблемами кохання ані в умоглядно-теоретичному, ані у життєво практичному плані. Чужий у світі непасторальному, він не знаходить свого місця і в благосному пасторальному локусі, що посилює трагізм його становища. Такого типу самотності героя-одинака англійська проза до Чертла ще не знала.

Хоча самого Пірса й не цікавлять питання, пов'язані з коханням, романіст все ж таки не залишає поза увагою любовні колізії, і в цьому відчувається його орієнтація на романічні стереотипи. Любовно-авантюрна тематика представлена в романі історією кохання шляхетних героїв Еміліуса та Еліани, які після численних життєвих негараздів та випробувань врешті-решт поєднуються щасливим шлюбом. Чертл змальовує розвиток почуття не в ідилічних тонах, а навпаки, акцентуючи увагу на сум'ятиці почуттів, стражданнях та сумнівах, що постійно бентежать душі закоханих.

Суто романічна тематика репрезентується автором з огляду на геліодорівську поетичну техніку: сцени раптових зустрічей, несподівані випадки, щасливі збіги обставин виступають ключовими у розвитку сюжету. У прозометричний текстовий простір майстерно вплітаються ліричні елементи, що вносять різноманітність у наративну стилістику, яка відзначена домінантою сатирико-алегоричного начала.

Психологічний конфлікт роману сконцентровано навколо образу центрального персонажа. Самотній шукач правди, Пірс завжди гостро реагує на події, що відбуваються в реальному світі. Крім того, інтерес Четтла до аналізу психології особистості відчувається і при зображенні другорядних героїв. Так, скажімо, сюжетна лінія Регіус - королева Крита дозволяє авторові розкрити темний бік пристрастей. Змальовуючи таємні задуми розбещеного ревнивця Регіуса стосовно власної племінниці, Четтл залучає читача до сфери психологічних спостережень над сутністю людських вчинків.

Чимало описів психологічного стану закоханих героїв містить і сюжетна лінія Еміліус - Еліана. Автор залишається вірним принципів паралелізму в описах страждань, спричинених коханням, і орієнтується на сталий романічний канон, згідно якого справжнє високе почуття спроможне подолати будь-які перешкоди на своєму шляху. Слід зауважити, що в цьому плані роман Четтла перегукується з любовно-авантюрними романами його сучасників – “Форбоніусом та Присцерією” Т.Лоджа, “Пандосто” Р.Гріна, “Орнатусом та Артезією” Е.Форда.

Розкриваючи тему пошуків істини героєм, на шляху якого зустрічаються лицемірство, несправедливість і обман, автор створює низку життєподібних та алегоричних образів. Викриваючи вади суспільного життя роман “Пірс Простак” реалізує імператив настановчої повчальності, який так активно захищали на сторінках літературно-критичних творів тогочасні англійські теоретики мистецтва Ф.Сідні, Дж.Паттенхем та С.Деніель.

Таким чином, попри відчутні маньєристичні сумніви щодо природи людської особистості, Генрі Четтл все ще залишається вірним гуманістичним ідеалам Ренесансної доби, а проблемно-тематичний комплекс та естетична природа “Пірса Простака” являють собою результат оригінального синтезу ренесансних та маньєристичних тенденцій.

¹Пуришев Б.И. Литература эпохи Возрождения. Курс лекций. - М.: Высшая школа. 1996. - С.294.

²Див.: Mann F.O. Introduction. // The Works of Thomas Deloney. - Oxford, 1912. - P.25; Wright L.B. Middle-class Culture in Elizabethan England. - The University of North

- Carolina Press, 1935. - P.401; *Baker E.A.* The History of the English Novel. Vol. II. - Lnd., 1937. - P.122,125; *Winny J.* Introduction. // The Descent of Euphues. Three Elizabethan romance stories: *Euphues, Pandosto, Piers Plainnes*. - Cambridge, 1957. - P.22-25; *Ashley L.R.* Renaissance Drama. Lnd., 1980. - P.37; *Margolies D.* Novel and Society in Elizabethan England. - Lnd.: Croom Helm, 1985. - P.38-39; *Salzman P.* English Prose Fiction 1558 - 1700. - Oxford: Clarendon Press, 1985. - P.87,284-285.
- ³*Davis W.R.* Idea and Act in Elizabethan Fiction. - Princeton: Univ. Press, 1969.- P.20,51-52,202-210,215-216,261,275,283-284.
- ⁴Див.: *Привалова Л.П.* Основные жанровые особенности модификаций английского романа последней трети XVI века. Дис. канд. филол. наук. - Днепропетровск, 1987. - С.155-162; *Привалова Л.П.* Карнавальная культура Англии и становление елизаветинского романа. // V Пуришевские чтения. Всемирная литература в контексте культуры. - М., 1993. - С.22-23; *Привалова Л.П.* Роман “елизаветинцев” и пути развития гуманистической мысли в Англии XVI века. // Основные этапы исторического развития поэтики зарубежного романа. - Днепропетровск: Изд. ДГУ, 1996. - С.24.
- ⁵*Привалова Л.П.* Карнавальная культура ... - С.22.
- ⁶*Пуришев Б.И.* Цит. вид. - С.253.
- ⁷*Chettle H.* Piers Plainnes. // The Descent of Euphues. Three Elizabethan romance... - P.124,132,143,158,174.
- ⁸*Davis W.R.* Op. cit. - P.210.
- ⁹*Chettle H.* Op. cit. - P.174.
- ¹⁰*Брагина Л.М.* Идеал сельской жизни в итальянском гуманизме XV века. // Природа в культуре Возрождения. - М.: Наука, 1992. - С.18.
- ¹¹*Пастушенко Л.И.* Принципы изображения “среды” в испанском плутовском романе. // Проблемы метода, жанра и стиля в зарубежной литературе. - Днепропетровск: изд. ДГУ, 1977. - С.6.
- ¹²*Влодавская И.А.* Поэтика английского романа воспитания начала XX века. - Киев: Вища школа, 1983. - С.4.
- ¹³*Потьомкіна Л.Я.* Про одну з тенденцій у вивченні англійського роману доби Відродження. // Ренесансні студії. - Запоріжжя, 1997. - Вип.1. - С.5.
- ¹⁴*Баткин Л.М.* Итальянское Возрождение в поисках индивидуальности. - М.: Наука, 1989. - С.170.
- ¹⁵*Хейг К.* Елизавета I Английская. - Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. - С.182.
- ¹⁶Там само. - С.285-286.
- ¹⁷*Salzman P.* Op. cit. - P.284.
- ¹⁸*Wright L.B.* Op. cit. - P.401.
- ¹⁹*Winny J.* Op. cit. - P.23-24.
- ²⁰*Кожин В.В.* Происхождение романа. - М., 1963. - С.147.
- ²¹*Margolies D.* Op. cit. - P.39.
- ²²*Кожин В.В.* Цит. вид. - С.109-110.
- ²³*Василина Е.Н.* Английский ренессансный памфлет: жанровый генезис, тематические разновидности, поэтика. // Взаимодействие литератур в мировом литературном процессе (проблемы теоретической и исторической поэтики). Часть 2. - Гродно, 1998. - С.24.
- ²⁴*Winny J.* Op. cit. - P.23.
- ²⁵*Davis W.R.* Op. cit. - P.210.